beveik nerasta nei plytų, nei jų nuoskalų, tai rodo, kad XV a. prie dabartinės T. Daugirdo g. stovėjo mediniai pastatai.

Archeologiniai žvalgymai remontuojamų komunikacijų trasų vietose visiškai pasiteisina ir yra būtini, ypač tokių trasų, kurių statybos metu nevykdyti jokie archeologiniai tyrinėjimai. Be to, kaip parodė T. Daugirdo g. žvalgymai, po tokių remontų gatvių vietose kultūrinių sluoksnių apskritai nebelieka arba lieka tik menka jų dalis.

FIELD SURVEY ON T. DAUGIRDO ST.

In repairing the storm drain and domestic sewerage line on T. Daugirdo St., a ditch 140 m long, up to 4 m wide, and up to 3 m deep was excavated. The greater part of the street's cultural layers had been previously destroyed in laying the utility channels. A series of cultural layers 0.8–1.3 m deep was found in those places where it had not been destroyed. The street's layers lie directly on the geological ground surface. Household pottery, 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkachel*), and other finds (Fig. 1) dating to the 15th – 1st half of the 16th century were discovered in the street's lower layers.

Field survey was completely justified and essential at those places where the utility channels are being repaired when repairing channels, which were laid without the benefit of an archaeological investigation.

TYRINĖJIMAI NEMUNO G. 21

Algirdas ŽALNIERIUS

Archeologiniai tyrinėjimai sklype Nemuno g. 21 atlikti sklypo PR dalyje numatomo statyti naujo pastato vietoje. Tyrinėjimų tikslas buvo nustatyti susiformavusių kultūrinių sluoksnių stratigrafiją ir chronologiją, išsiaiškinti, ar numatomame užstatyti plote išliko senojo užstatymo pėdsakų.

Sklypas Nemuno g. 21 tyrinėtas 1989 m. (vadovas M. Bertašius). Tyrinėjimų metu sklypo PV dalyje buvo iškasti du dideli plotai ir 5 perkasos – ištirtas bendras 164 m^2 plotas. Didžioji dalis perkasų koncentravosi dabar numatomame užstatyti plote ir greta jo. Tyrimų metu nustatyta, kad XVII–XIX a. viduryje sklypo P dalis buvo neužstatyta, bet naudota daržams. Rastos tik vėlyvos pastatų ir kiemo grindinių liekanos (*PRPI archyvas*, f. 5, b. 310).

2006 m. numatomo statyti pastato ribose buvo iškastos papildomos 6 perkasos – ištirtas bendras 43 m^2 plotas. Perkasos iškastos prie sklypo R, P ir V ribų. Pastato statybos metu buvo užfiksuoti 5 kultūrinių sluoksnių pjūviai pamatų duobės šlaituose ir 3 pjūviai nutiestos į naująjį pastatą šiluminės trasos griovio šlaituose. Bendras užfiksuotų kultūrinių sluoksnių pjūvių ilgis yra 78 m.

Kauno 28 kvartalas yra senamiesčio R dalyje. Tyrinėtas sklypas yra kvartalo V dalyje ir tęsiasi per visą kvartalo plotį nuo Nemuno iki Puodžių g., o V jo riba sutampa su Smalininkų g. Mūrinis XIX a. pastatas stovi prie Nemuno g., centrinėje ir P dalyse prie sklypo ribų stovi tik mediniai ūkiniai pastatai.

1989 m. 28 kvartalo ir sklypo raidos istorinę archyvinę medžiagą rinko PRPI istori-

kės R. Rickevičienė ir V. Reipaitė. Jų pateikta informacija atspindi sklypo užstatymo raidą nuo XVIII a. pabaigos iki XX a. vidurio. Ankstyviausioji XVI–XVII a. sklypo istorija netyrinėta, archyviniai duomenys nesurinkti. Pagal istorinę medžiagą architektė I. Vaškelienė atliko kvartalo ir tiriamo sklypo istorinius-urbanistinius tyrimus, kuriuose apibendrino viso kvartalo ir tiriamo sklypo užstatymo raidą (*PRPI archyvas*, f. 5, b. 265).

Kauno senamiesčio kvartalas suformuotas XVI a. antroje pusėje, suskirstant jį į posesijas, orientuotas P–Š kryptimi. Jo išplanavimą ir trapecinę formą sąlygojo du pagrindiniai keliai į Vilnių, o vėliau – dabartinės Nemuno, Smalininkų ir Puodžių g. Prie dabartinės Nemuno g. XVII a. stovėjo mediniai pastatai, kurie XVII a. vidurio karų metu buvo sunaikinti, o tuščias, neužstatytas sklypas daržams buvo naudojamas iki pat XIX a. vidurio. 1859 m. sklypo savininkas E. Gutmanas pastatė mūrinį dviejų aukštų pastatą prie Nemuno g., vėliau sklypo pakraščiuose buvo pastatyti ūkiniai mediniai pastatai. Tyrinėta kvartalo V posesija išlaikė savo pirmines ribas.

Sklype iškasus šešias perkasas nustatyta, kad tyrinėtose vietose yra susiklostęs nuo 1,5 iki 2,25 m storio kultūrinių sluoksnių klodas. Pirminio žemės paviršiaus, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, H_{abs} 26,10–27,10 m. Žemiausi pirminiai paviršiai buvo rasti prie sklypo R ribos. Virš oksiduoto priesmėlio XVI–XIX a. yra susiklostęs nuo 40 iki 95 cm storio tamsiai pilko be tarpsluoksnių daržų juodžemio sluoksnis. Jame rasta nedidelių plokštinių ir puodyninių koklių fragmentų, smulkių virimo puodų, žiestų žaliai glazūruotų, degtų oksidacinėje aplinkoje buitinės keramikos šukių, plytų nuoskalų. Rasti labai negausūs radiniai datuojami nuo XVI a. vidurio iki XIX a., nes sluoksnio paviršiuje buvo randamos baltai glazūruotų lėkščių, storo žalio stiklo butelių šukės. Jokių užstatymo pėdsakų tyrinėtose vietose nerasta. Užfiksuotos lauko riedulių grindinio liekanos rastos dabartinio žemės paviršiaus lygyje ir datuojamos anksčiausiai XIX a. viduriu.

Prie dabartinės Nemuno g. XIX a. viduryje pradėjus statyti mūrinius pastatus, žemės paviršius P sklypo dalyje buvo staigiai pakeltas supilant nuo 1,1 iki 1,35 m storio pilkos žemės ir griuvenų sluoksnius. Galbūt žemės paviršiai XIX a. buvo pakelti suformavus Nemuno krantinę, kurios pylimas saugojo senamiestį nuo potvynių.

Todėl buvo nuspręsta be papildomų tyrinėjimų leisti statyti čia suprojektuotą pastatą, o kasant pastato pamatų duobę atlikti archeologinius žvalgymus. Jų metu buvo užfiksuoti penki kultūrinių sluoksnių pjūviai statomo pastato pamatų duobės vietoje, kur rasta analogiška kaip ir perkasose kultūrinių sluoksnių stratigrafija.

Šiluminės trasos vietoje, kuri buvo tiesiama iš V pusėje esančio 25 kvartalo, buvo užfiksuoti 3 kultūrinių sluoksnių pjūviai, kurių bendras ilgis yra 23 m. Trasos vietoje pirminis žemės paviršius nepasiektas, nes trasa buvo kasama iki 1–1,1 m gylio, bet čia užfiksuoti kultūriniai sluoksniai savo stratigrafija panašūs į surastus sklype Nemuno g. 21. XIX–XX a. supylimai siekia iki 1,2 m, po juo rastas daržų sluoksnis. Kasant trasą per dabartinę Smalininkų g. nustatyta, kad gatvėms būdingas sluoksnis susidarė virš jau susiklosčiusio daržų sluoksnio. Tai rodytų, kad šios senamiesčio gatvės dalis tarp dabartinių Nemuno ir Puodžių g. buvo nutiesta ne pradiniame kvartalo planavimo etape.

EXCAVATION AT NEMUNO ST. 21

An area of 43 m^2 was excavated during an excavation in 2006. A series of cultural layers 1.5–2.25 m thick had developed in the excavated locations. Above the original ground surface, which consists of oxidised sandy loam, a layer of dark grey garden humus 40–95 cm thick formed during the 16th–19th centuries. It contains a few finds dating to the mid-16th–19th centuries, white glazed plate sherds and thick green glass bottle shards were found on the surface of this layer. No traces of any structures were found at the excavated sites. It is planned to lay the modern-day Smalininkų Street on the already formed garden layer. When the construction of brick buildings was begun on present-day Nemuno St. in the mid-19th century, the surface of the ground was suddenly raised in the S part of the lot by filling it with layers of grey soil and rubble 1.1–1.35 cm thick.

TYRINĖJIMAI SANTAKOS G. 14

Algirdas ŽALNIERIUS, Dainius BALČIŪNAS

Sklypo Santakos g. 14 R ir centrinėje dalyse buvo suprojektuoti 6 gyvenamieji pastatai, kurių vietose ir buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai. Tyrinėjimų metu buvo iškastos 6 perkasos, kuriose ištirtas bendras 476 m^2 plotas. Tyrinėjant rastos medienos dendrochronologinius tyrimus atliko R. Pukienė, gyvulių kaulų osteologinę analizę padarė L. Daugnora (LVA). Numatoma padaryti ir parazitologinius mėšlo tyrinėjimus. Rastus odinius dirbinius ir jų liekanas sutvarkė, nupiešė, radinių sąrašą sudarė ir mokslinius apibendrinimus atliko A. Puškorius.

Sklypas Santakos g. 14 yra Kauno senamiesčio PV dalyje, 3 kvartalo PV kampe. Į V nuo tyrinėto sklypo yra Nemuno ir Neries santakos parkas. Iki šiol archeologiniai tyrinėjimai sklype Santakos g. 14 nebuvo atliekami. Artimiausios tyrinėtos vietos yra R pusėje esantis sklypas Santakos g. 12, kasinėtas 1989 ir 2006 m. Tada čia ištirti atitinkamai 66 m^2 ir 40 m^2 plotai, rastas 0,8–2,1 m storio kultūrinių sluoksnių klodas, pagal radinius datuojamas XVI–XX a. (apie 2006 m. tyrimus žr. p. 290–291). Į ŠR su tyrinėtu sklypu besiribojančioje buvusio Bernardinų vienuolyno teritorijoje 1995, 1997, 1999 m. buvo ištirtas 410 m^2 plotas. Čia ant viršsalpinės terasos susiklostė nuo 0,8 m iki 3,8 m storio kultūrinių sluoksnių klodas. Buvusiame vienuolyno bravore buvo rasta pilnai išlikusi hipokausto tipo požeminė krosnis-džiovykla, šalia bravoro aptikta XVIII a. varpų liejimo krosnis su varpo forma, XVI–XVII a. užstatymo pėdsakai, nustatyta, kad ši vienuolyno teritorijos dalis buvo apgyvendinta jau XIV a. pabaigoje (*ATL 1994 ir1995 metais*, V., 1996, p. 217–219; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 436–439; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 185–187).

Dabartinė 3 kvartalo teritorija nebuvo vienalytė. Ją sudarė XV a. suplanuoti trys atskiri miesto kvartalai ir miesto jurisdikcijai nepriklausanti Bernardinų vienuolyno teritorija su čia esančiu ir buvusiu pastatų kompleksu. Todėl 3 kvartalo urbanistinė raida netolygi, o mūsų dienas pasiekęs sklypų išplanavimas ir užstatymas kvartalo Š dalyje siekia XV a., P – tik XIX a. pradžią. Pastarajam laikotarpiui